

IMPACT OF ACCIDENTAL EVENTS SUCH AS THE COVID-19 PANDEMIC ON BLACK SEA TOURISM IN BULGARIA

Abstract: On a global scale, the tourism industry is a unique phenomenon. It accumulated over 1.5 billion travels in 2019 globally and a growth of revenues of 4% since 2016. Accidental events create interruptions and lead to changes on the global economic markets. These phenomena lead to changes and advantages in the position of the competitor. According to the American economist M. Porter, accidental events have both a political and an economical nature. The report the pandemic is viewed as an accidental phenomenon and the consequences of it in tourism at the Black Sea region. The diversification is an opportunity for the appearance of new economical subjects on the market. In a moment when the world is facing events it's not prepared for, there is an unavoidable need of quick measures and adequate actions for creative and innovative actions. The aim of the report is to present the need of a system for control and defense that is suggested by WHO in terms of world tourism and those who participate in it. The analysis is intact with the World Economic Forum (WEF) and RCI for the condition and the competitiveness of the Black Sea region in Bulgaria as a direct and interested participant in the consequences of the accidental events.

Author information:

Milena Stoyanova

Assoc. Prof., PhD

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ m.stoyanova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Stefka Hristova

Assist. Prof., PhD Student

Konstantin Preslavsky University of Shumen

✉ s,hristova@shu.bg

🌐 Bulgaria

Keywords:

accidental events, COVID-19, competitive position, Black Sea tourism.

Въведение

В глобален аспект туристическата индустрия е уникален феномен. В световен план за 2019 г. секторът акумулира над 1,5 млрд. пътувания и ръст на приходите с над 4% от 2016 г. Случайните събития, създават прекъсвания и водят след себе си промени на световните икономически пазари. Тези явления водят до промени и предимства в конкурентната позиция. Според американския икономист М. Портър, случайните събития имат политически и икономически характер. В доклада се разглежда пандемията, като случайно явление и последиците от нея в областта на туризма в Черноморския регион. Диверсификацията е възможност за появата на нови икономически субекти на пазара. В момент когато светът е изправен пред събития, за които не е подготвен има неизбежна нужда от бързи мерки и адекватни действия за креативни и иновативни действия.

Целта на доклада е да представи необходимостта от система за контрол и защита по предложение на СЗО за световния туризъм и участниците в него. Анализът ще бъде съобразен със Световния икономически форум (WEF) и Европейския регионален център (RCI) за състоянието и конкурентоспособността на Черноморския регион в България, като пряк и заинтересован действащ участник в последициите след случайните събития.

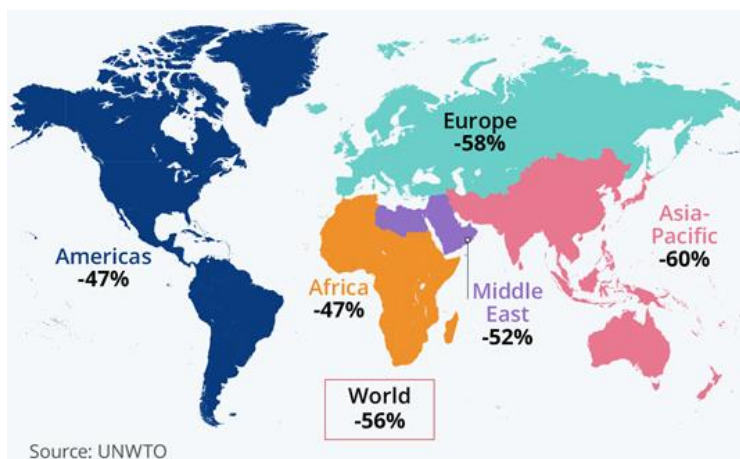
Отражение на случайно събитие като COVID-19 върху развитието на туризма

В световен мащаб туристическата индустрия показва своето място и роля като силен икономически отрасъл. Секторът е мощен катализатор, който генерира трайно и постоянно наследство. Глобалната сила дава възможност за икономически растеж и развитие, създават се все повече работни места с по добри условия, благоприятна среда за предприемаческият бизнес и иновациите. Световните икономически анализатори са на сходно мнение за финансовите параметри обуславящи 2019 г., като туристически бум. По статистически данни на COT (Световната туристическа организация) за поредна година се отчита увеличение на туристическите пристигания, като те достигат до нива от 1,5 млрд. В същото време можем да споменем, че за 2018 г. от износ са генерирани приходи от 1,7 трилиона щ.д. Ръстът на международните туристически пристигания и приходи продължава да изпреварва световната икономика и както нововъзникващите, така и напредналите икономики се възползват от нарастващите туристически доходи. За седма поредна година износът на туризъм нараства по-бързо от износа на стоки, намалявайки търговския дефицит в много страни. Всички анализатори по статистически данни предвиждаха прогресивно да продължи увеличението ѝ през следващата година (2020 г.) с +3% - +4% в световните пристигания [2].

Визирайки 2019 г., не можем да не споменем Майкъл Портър и световно известният модел „Diamond by Michael Porter”, където стабилността на сектора е взаимно укрепваща се система, следствие на една детерминанта зависи от състоянието на останалите [1]. Отрасълът е единна системата, където действащите допълнителни „туристически ресурси” с характеризиращите я компоненти могат да бъдат разглеждани поотделно или да бъдат взаимосвързани, а развитието или изпълнението на един от сегментите винаги ще има полза или ще се отрази на останалите в индустрията [4]. Сравнявайки го с твърдостта и четирите фактора на конкурентните предимства, диамантът е рамката с две спомагателни променливи, които допълват анализа. Именно едно от тях е случайните или променливи събития. Според американския икономист, тези явления не са подвластни на националните компании, не могат да бъдат контролирани ѝ от държавното управление. Тези действия могат да бъдат в следствие на: ново откритие, забавяне в развитието на технологиите, при изчерпване на ресурсен запас, промяна на световната финансова политика и валутни курсове, непредвидено увеличение в търсенето, военни действия и конфликти, политически решения на чужди правителства и световни организации. Една световна пандемия също е част от тези случайни събития. През 2020 г. светът бе обхванат от заплахата за здравето и човешкият живот. Именно Covid-19, срина световната икономика, забави технологичното развитие и ограничи свободата на човешкия индивид.

Случилото се през 2020 г. не бе заложено в мислите на нито един хомосапиенс. Пандемията която парализира човечеството и срина световната икономика, оказва своето негативно влияние и върху туристическата индустрия.

Пътуванията и туризмът са сред най-засегнатите сектори. В безпрецедентен шок за туристическия сектор пандемията COVID-19 намали международните туристически пристигания с 65% през първата половина на 2020 г., безпрецедентен спад според нов доклад на Световната организация по туризъм (UNWTO).

Фигура 1. Промяна в международните туристически пътувания за първата половина на 2020 г. в сравнение с първата половина на 2019 г.

Източник: UNWTO, 2020 [8]

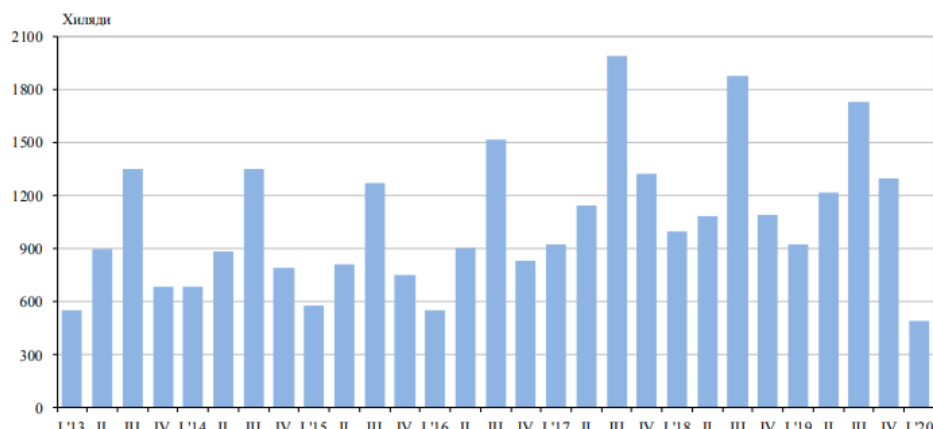
Само през юни 2020 г. спадът в броя на пътуващите е 93% в сравнение с миналогодишните данни. Според Световната организация по туризъм на ООН, рязкото намаляване на търсенето на международните пътувания между януари и юни 2020 г. е довело до загуба от 440 млн. международни пристигащи и около 460 млрд.щ.д. приходи. Това е около пет пъти повече от загубата, регистрирана през 2009 г. на фона на световната икономическа и финансова криза. А за първите девет месеца секторът търпи загуби от 935 млрд. щ.д. или с повече от 10 пъти спрямо 2009 г. Международните пътувания са намалели със 72%, което теоретично представя една ясна тенденция от икономическите загуби за отрасъла. Според СOT туризмът ще се върне на нива от преди 30 години и световни икономически загуби от над 2 трилиона щ.д.

С увеличаване мерките за безопасност, затварянето на индустрии и забраните за пътуване оказаха огромно влияние върху европейския туристически пазар. В тази така трудна за човечеството година, туристическият отрасъл показва каква важна част заема от световния икономически БВП. Секторът е един от най-засегнатите както от финансова гледна точка, така и от икономическото благосъстояние на заетия в браншовата сегментация квалифициран персонал.

Туристическата индустрия е силно нарушена в следствие Codid-19 и някои сегменти на пазара, може вече и да преустановят своето действие. В следствие световната криза СOT, обединява сектора с ясната възможност и перспектива за планиране на бъдещото в туристическата индустрия. Тенденцията е преосмисляне сегментацията на пазара, въз основа на ранните пазарни показатели, като например данни за търсене на пътуване (или намерение за пътуване) в собствените дестинации. Тази адекватна стратегия идва в момент на ясни последващи апели на СЗО (Световна Здравна Организация) към световните държавни структури за ограничаване на глобалното туристическо движение. Вследствие на препоръките и превантивните мерки на вътрешните здравни органи, в Европа настъпи хаос обръкване и несигурност в трансграничните пътувания. Това доведе до отказани и отложени във времето международни резервации с различни туристически тематични направления.

Тази икономическа криза дава своето пряко отражение на национално и регионално ниво на българския туристически сектор и в частност на Черноморския туристически регион. Летищата Варна и Бургас за 2020 г., отчитат спад на трафика с 80 % спрямо 2019 г. Авиотранспортът е един от основните средства за придвижване на туристопотока от Западна Европа и света. В тази нестабилна обстановка Българското Черноморие отчете отлив на

чуждестранни туристи по обясними причини, забрана за влизане и напускане на територии от редица Европейски страни.

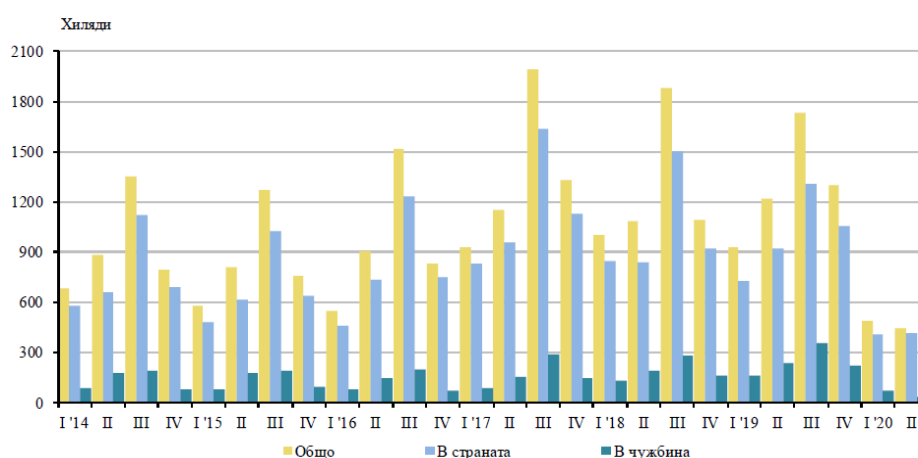
Фигура 2. Брой на българските граждани пътували в чужбина през първото тримесечие (2013 – 2020 г.)

Източник: НСИ, 2020 [5]

През първото тримесечие на 2020 г. 490,7 хил. български граждани са реализирали туристически пътувания. Преобладаващата част от тях – 83,3%, са пътували само в страната, 14,2% - само в чужбина, а 2,5% са пътували както в страната, така и в чужбина. В сравнение със същото тримесечие на 2019 г. общият брой на пътувалите лица на възраст 15 и повече навършени години намалява с 47,2%.

По данни на министерството на туризма за първите пет месеца на 2020 г. се отчита спад от входящ туризъм – 58,9%, спрямо същия период през 2019 г. за страните от Европейския съюз и Великобритания [9].

През второто тримесечие на 2020 г. по време на извънредното положение и последвалата епидемична обстановка в страната 447,2 хил. български граждани са реализирали туристически пътувания. Преобладаващата част от тях – 92,7%, са пътували само в страната, 6,8% - само в чужбина, а 0,5% са пътували както в страната, така и в чужбина. В сравнение със същото тримесечие на 2019 г. общият брой на пътувалите лица на възраст 15 и повече навършени години намалява с 63,3%.

Фигура 3. Брой на българските граждани пътували в чужбина през първото тримесечие (2014 – 2020 г.)

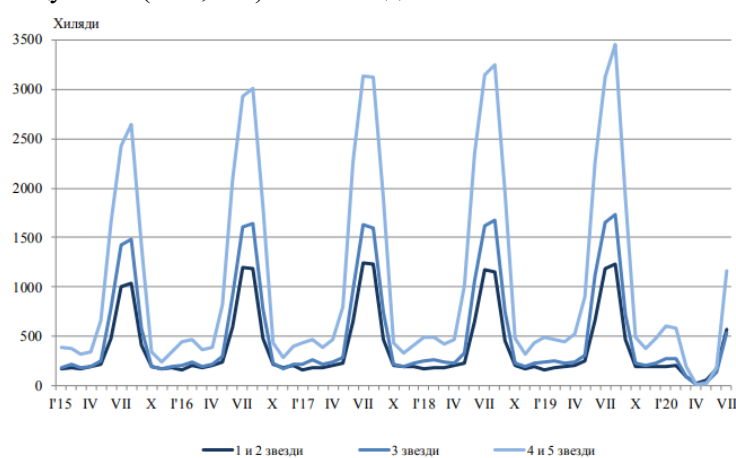
Източник: НСИ, 2020 [6]

Приходите от нощувки през юли достигат 122,4 млн. лв., или с 64,6 % по-малко в сравнение с юли 2019 г. Регистриран е срив на приходите от чужди граждани - със 77,1 %, а от български граждани намалението е с 11,6 %.

Общата заетост на леглата в местата за настаняване през юли 2020 г. е 30,1 %, като намалява с 29,9 % в сравнение с юли 2019 г. Най-висока е заетостта на леглата в хотелите с 4 и 5 звезди – 35,1 %, следват местата за настаняване с 3 звезди – 28,1 %, и с 1 и 2 звезди – 24,5 %.

През юли, по време на продължаващата епидемична обстановка в страната са работили 2 768 обекта с над 10 легла - хотели, мотели, къмпинги, хижи и други места за краткосрочно настаняване. Броят на стаите в тях е 112,9 хил., а на леглата – 251,4 хил. В сравнение с юли 2019 г. общият брой на местата за настаняване намалява с 18,4 %, а броят на леглата в тях - с 22,5 %.

Общият брой на нощувките във всички места за настаняване, регистрирани през юли е 2265,9 хил., или с 61,9 % по-малко в сравнение със същия месец на предходната година, като най-голям спад на нощувките (с 67,7 %) се наблюдава в местата за настаняване с 3 звезди.

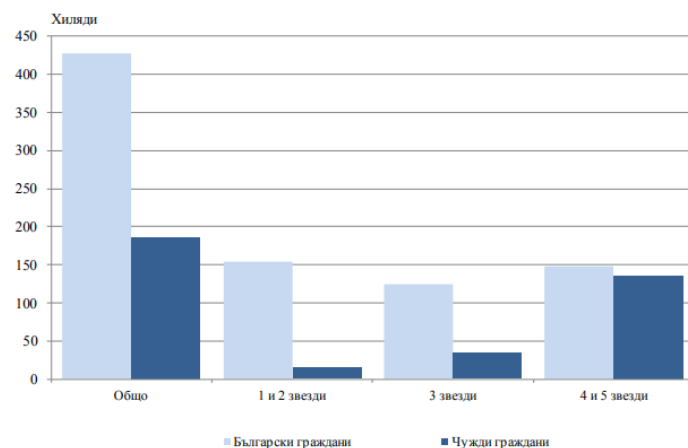

Фигура 4. Общ брой на нощувките във всички места за настаняване през юли (2015-2020 г.)

Източник: НСИ, 2020 [7]

През юли 2020 г. в хотелите с 4 и 5 звезди са направени 73,5 % от общия брой нощувки на чужди граждани и 35,5 % - на българи. В местата за настаняване с 3 звезди са осъществени 18,3% от нощувките на чужди граждани и 27,3% - на българи, докато в останалите места за настаняване (с 1 и 2 звезди) те са съответно 8,2% и 37,2%.

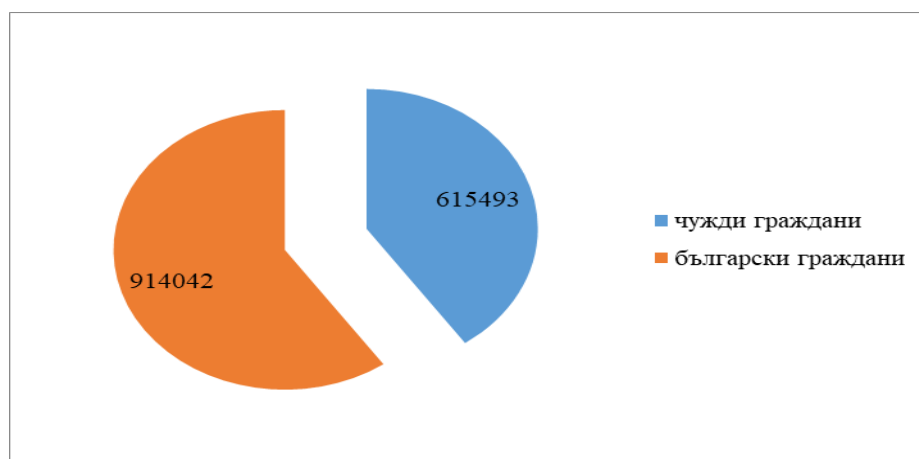
Броят на пренощуващите в местата за настаняване през юли 2020 г. намалява с 52,7 % в сравнение със същия месец на 2019 г. и достига 613,2 хил. Регистриран е срив при чуждите граждани - със 77,1%. Намаление е отчетено и при пренощуващите българи - с 12%. Българските граждани, нощували в местата за настаняване през юли, са 427,0 хил. , като са направили средно по 3,1 нощувки. Чуждите граждани са 186,2 хил. и са имали средно по 5,1 нощувки, като 73,1 % от тях са нощували в хотели с 4 и 5 звезди.

Фигура 5. Брой на пренощуващите български и чуждестранни граждани в местата за настаняване през юли 2020 г.

Източник: НСИ, 2020 [7]

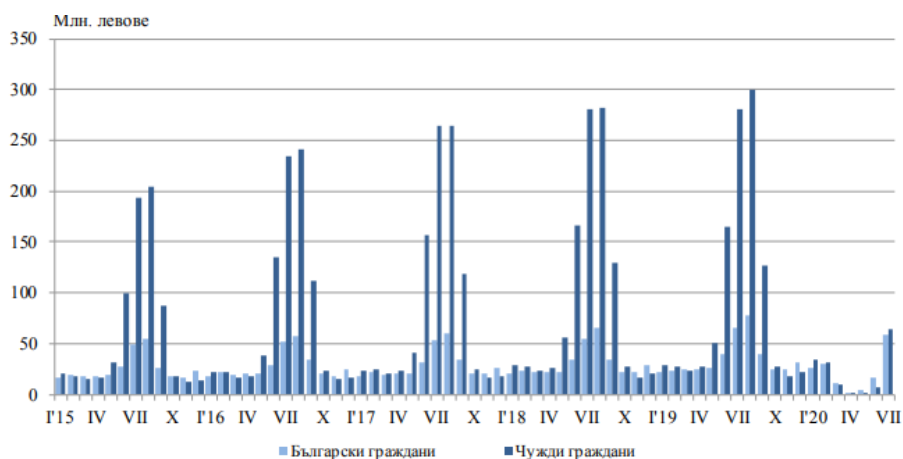
По данни на ЕСТИ общите реализирани нощувки по Черноморския туристически регион за периода януари – септември 2020 г. са общо 1 529 535 млн., като 615 493 хил. са нощувките на чуждестранните гости и 914 042 хил. за пренощували българи. В процентно съотношение това е 71 % за вътрешното потребление срещу 29 % за чуждестранните посетители нощували по Българското Черноморие.

Фигура 6. Общо пренощували лица в местата за настаняване по Българското Черноморие през 2020 г.

Източник: НСИ, 2020 [3]

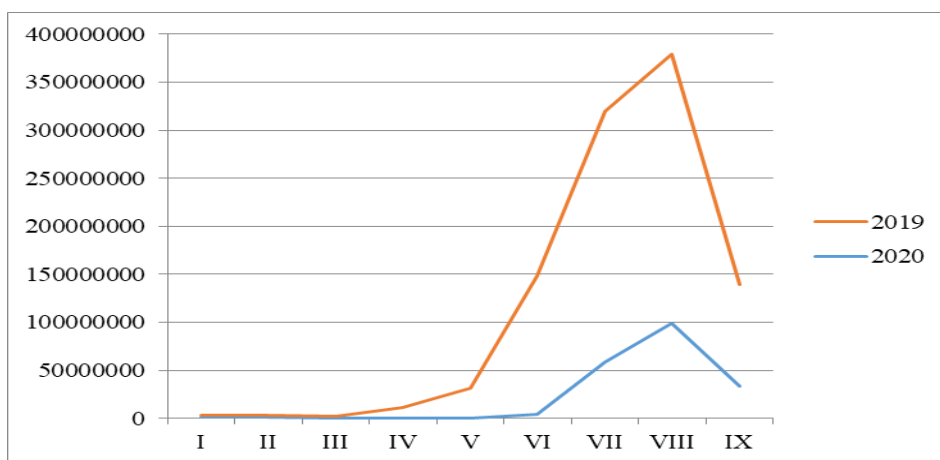
Приходите от нощувки през юли 2020 г. достигат 122,4 млн. лв., или с 64,6% по-малко в сравнение с юли 2019 г. Регистриран е срив на приходите от чужди граждани - със 77,1%, а от български граждани намалението е с 11,6%.

Фигура 7. Приходи от нощувки през първото шестмесечие (2015-2020 г.)

Източник: НСИ, 2020 [7]

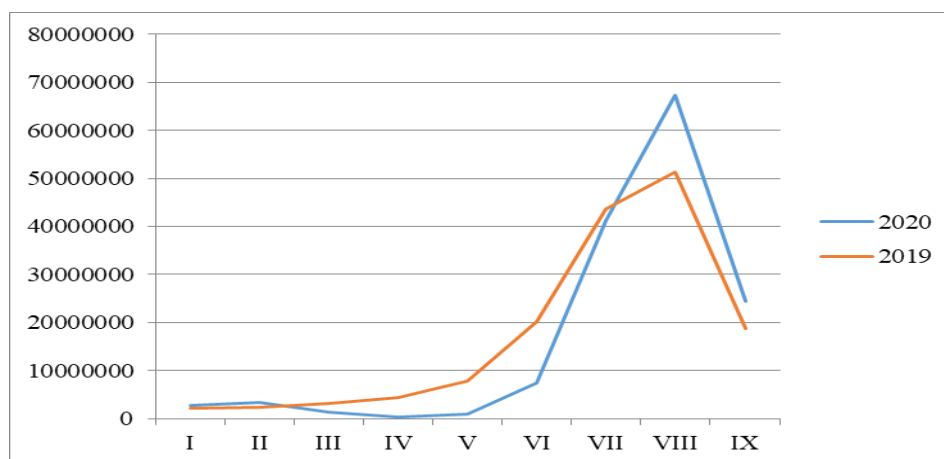
Тъй като вътрешните пътувания се увеличават в повечето страни, показателите за Черноморския район показват хипотетичната сентенция на СОТ и реалната действителна сегментация на пазара. Приходите от чуждестранни туристически нощувки за първите девет месеца на 2020 г. по Българското черноморско крайбрежие среднено са 202 630 383 млн.лв., спрямо предходната година когато нощувките за същия период са били 838 681 963 млн.лв. Анализирайки данните може да се отчете спад на приходите от нощувки на чуждестранни граждани с над 80 % в лицензираните обекти за настаняване за 2020 г.

Фигура 8. Приходи от нощувки на чуждестранни граждани в Черноморски туристически район за периода 2019 - 2020 г. (в лв.)

Източник: Министерство на туризма, 2020 [9]

Приходите от нощувки на български граждани за първите девет месеца по Черноморското ни крайбрежие за 2020 г. са 149 086 653 млн. лв., а през 2019 г. те са били 153 805 357 млн. лв. Тези данни показват намаление с близо 5 млн. лв. на приходите от туризъм по родното Черноморие.

Фигура 9. Приходи от нощувки на български граждани в българския Черноморски туристически регион (в лв.)

Източник: Министерство на туризма, 2020 [9]

Анализирайки данните за първото тримесечие на 2020 г. се вижда, че броят на реализираните нощувки е сходен с този през 2019 г. През второто тримесечие наблюдаваме рязък спад, което е в следствие световният локдаун. След „разхлабване“ на мерките през третото тримесечие се наблюдава повишаване на вътрешните пътувания в България спрямо 2019 г. Това е една тенденция на повишаване на търсенето на вътрешни пътувания, които се повишават както в България като цяло, така и в Черноморския район. Това е една възможност за хотелската индустрия, която е силно нарушена в резултат на COVID-19 и някои сегментации на пазара могат да не просъществуват след тази икономическа криза. Маркетолозите трябва да се стремят към вътрешните пазари и да се разчита на вътрешния туризъм. Специалистите по управление на приходите трябва бързо да идентифицират от кои сегменти на микропазара идва нарастване на търсенето - например местните престои и атракционите.

Много иновации вероятно ще се появят през следващите месеци, тъй като пандемията все повече се разглежда като шанс да се възстанови и да се подобри индустрията, когато става въпрос за пътуване и неговото въздействие върху света. Туристическата индустрия все по-осезаемо е поставена на колени от неизбежният избор на интерактивните машини, виртуалната реалност, роботехниката и изкуственият интелект. Те са чудесна отправна точка, но останалата част от операциите също трябва да бъдат оптимизирани и рационализирани с правилните технологии, така че да сме добре подготвени за това, което идва след пандемията. Според М. Портър (1990) нацията, която има икономически силен и устойчив сектор (в частност туристическият – „хипотетично химически здрав диамантен“ стълб) може да превърне случайните събития в конкурентно предимство [4].

Заклучение

Световната финансова криза от недалечната 2007 – 2008 г. ни предостави нагледен урок как по-иновативните и по-приспособимите фирми не просто ще успеят да оцелеят, но и ще се развият. Всяка криза предоставя нови възможности за противодействие, а настоящата несъмнено ни помогна да преосмислим традиционните си представи за туризма. Управлението на туризма по устойчив начин в полза на всички е по-важно от всякога. Трябва да растем повече в стойност, а не просто в обем. Очаква се дигитализацията, иновациите, по-голямата достъпност и обществените промени да продължат да формират туристическия сектор. Както дестинациите, така и компаниите ще трябва да се адаптират, за да останат конкурентоспособни, като в същото време възприемат туризма като средство за постигане на целите за устойчиво развитие и изграждане на по-добро бъдеще за всички.

Общите усилия на държавата в лицето на Министерството на туризма и туристическия сектор, трябва да отговорят на настъпилите промени, като се съсредоточат върху новите бизнес модели, устойчивото развитие, прилагането на високите технологии и по-адаптивната заетост. Световната туристическа организация обединява сектора за да планира бъдещето. *Дори когато новината за ваксина повишава доверието на пътниците, все още има дълъг път за възстановяване. Следователно трябва да увеличим усилията си за безопасно отваряне на границите, като същевременно подкрепяме работните места в туризма и бизнеса. Все по-ясно е, че туризмът е един от най-засегнатите сектори от тази криза. Непредвидими и трудни ще бъдат следващите години за туристическия сектор.*

References:

1. **Porter, M. 1990:** The Competitive Advantage of Nations, New York, Free Press.
2. <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152> (22.12.2020 г.)
3. <https://infostat.nsi.bg/> (29.12.2020 г.)
4. <https://www.marketing91.com/porters-diamond-model> (20.05.2020 г.)
5. https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Trips2020q1_NV50V8F.pdf (9.11.2020)
6. https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Trips2020q2_6IRZUJN.pdf (9.11.2020)
7. https://www.nsi.bg/sites/default/files/files/pressreleases/Accommodation2020-07_TL15AP8.pdf (9.11.2020)
8. <https://www.statista.com/chart/22691/effect-of-the-pandemic-on-international-tourist-arrivals/> (9.11.2020)
9. <https://www.tourism.government.bg/bg> (28.12.2020 г.)

* Докладът се реализира по Проект № РД-08-118/3.02.2020 г. „Разработване и приложение на информационни ресурси по география, регионално развитие и туризъм“ в ШУ „Епископ К. Преславски“